

Kamil Mamak

Funkcjonowanie dozoru elektronicznego w świetle badań aktowych

I. Uwagi wstępne

Od lat najistotniejszą rolę w polityce karnej odgrywa kara pozbawienia wolności, a mówiąc o karach krótkoterminowych, można nawet stwierdzić, że przeżywa obecnie swój renesans¹. Jednocześnie charakterystyczną cechą współczesnych systemów karnych jest wyraźna tendencja do odstępowania od tej kary i od zastępowania jej – w przypadku drobnej i średniej przestępczości – środkami penalnymi bez pozbawienia wolności. Wskazuje się jednak, że ich efektywność jest niezadowolająca². W sytuacji, w której znając wady kary pozbawienia wolności stosuje się ją z uwagi na brak realnej alternatywy, może powstawać poczucie bezsilności. Część pomysłów na zastąpienie tej kary nie ma szans na realizację, jak chociażby postulat powrócenia do kary chłosty³. Instytucją, z którą wiąże się zdecydowanie największe nadzieje w tym zakresie jest dozór elektroniczny.

Dozór elektroniczny, z uwagi na wykorzystanie technologii, kojarzyć się może z powiewem nowoczesności, szczególnie w Polsce, gdzie ustawa, która go wprowadziła, weszła w życie dopiero kilka lat temu (w 2009 r.). Nie można negować, że jest to instytucja nowoczesna, jednak należy zauważyć, iż sam pomysł już od wielu lat był przedmiotem zainteresowania przedstawi-

---

¹ Z. Sienkiewicz, *Niektóre propozycje zmian w regulacji kar, środków karnych i środków probacyjnych*, PiP 2012, nr 4, s. 29–30.

² M. Malezini, *Granice czasowe kary pozbawienia wolności (Stan obecny i proponowane zmiany)*, w: *Gaudium in litteris est. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Genowefie Rejman z okazji osiemdziesiątych urodzin*, red. L. Gardocki, M. Królikowski, A. Walczak-Żochowska, Warszawa 2005, s. 449.

³ Por. P. Moskós, *In defence of flogging*, New York 2011.

cieli nauki. Genezy dozoru elektronicznego należy szukać w Stanach Zjednoczonych, które to jako pierwsze eksperymentowały i w końcu wdrożyły go do systemu sankcji karnych. Próby obejmowania sprawców przestępstw dozorem elektronicznym rozpoczęły się tam już w latach osiemdziesiątych XX wieku⁴. Jednak sama koncepcja użycia urządzeń elektronicznych do kontrolowania skazanych narodziła się dużo wcześniej. Jej prekursorem, był psycholog Ralph Schwitzgebel, profesor Uniwersytetu Harvarda, który w 1964 r. opublikował artykuł o możliwościach wykorzystania elektroniki do modyfikowania zachowań skazanych⁵. Pierwszy dozór elektroniczny został zastosowany przez wymiar sprawiedliwości w 1983 r.⁶

Jeżeli chodzi o rozwój koncepcji w Polsce, to przyjmuje się, że jako pierwszy o dozorze elektronicznym pisał Jerzy Jasiński, który w 1993 r. krytykując karę pozbawienia wolności wskazywał na zalety możliwego kontrolowania skazanych za pomocą urządzeń elektrycznych w postaci aresztu domowego⁷. Także Stanisław Waltoś w 2001 r., roztaczając wizję postępowania karnego w rozpoczynającym się nowym wieku, wskazywał na rozwój techniki i możliwość zastosowania „nadzoru elektrycznego” w przyszłym procesie⁸.

Dozór elektroniczny zgodnie z zapowiedziami miał zrewolucjonizować odbywanie kary pozbawienia wolności i odciążać przepełnione jednostki penitencjarne⁹. Wcześniej przeludnienie próbowano niwelować poprzez „ręczne sterowanie” poziomem zapełnienia więzień, polegające na odraczaniu wykonywania kary. Nie dawało to jednak satysfakcjonujących rezultatów¹⁰. Konieczność zmian strukturalnych wynikała z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 26 maja 2008 r.¹¹ Trybunał uznał wtedy m.in., że dla realizacji konstytucyjnych zasad traktowania skazanych konieczne jest zapewnienie każdemu osadzonemu w celi powierzchni nie mniejszej niż trzy

⁴ B. Stańdo-Kawecka, *Dozór elektroniczny w systemie sankcji karnych w wybranych krajach europejskich*, PiP 2012, nr 5, s. 31.

⁵ M. Rusinek, *Ustawa o dozorze elektronicznym. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 19.

⁶ *Criminal Justice: New Technologies And The Constitution. Special report*, Sacramento 1989, s. 34.

⁷ J. Jasiński, *Areszt domowy (Propozycja do rozważenia)*, w: *Problemy kodyfikacji prawa karnego. Księga ku czci Profesora Mariana Cieślaka*, Kraków 1993, s. 194.

⁸ S. Waltoś, *Wizja procesu w XXI wieku*, w: *Postępowanie karne w XXI wieku*, red. P. Kruszyński, Warszawa 2002, s. 31.

⁹ Uzasadnienie do projektu ustawy o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego wraz z projektami aktów wykonawczych (druk nr 1237), s. 1.

¹⁰ P. Moczydłowski, *Więziennictwo zmierza do kryzysu*, „Ius et Lex” 2006, nr 1, s. 285.

¹¹ SK 25/07, Dz.U. z 2008 r., Nr 96, poz. 620.

metry kwadratowe. Termin na wprowadzenie zmian w przepisach Trybunał Konstytucyjny określił na grudzień 2009 r.¹² Konieczność radykalniej zmiany wskazywała także Rada Europy, która zaleciła w rekomendacji Komitetu Ministrów z 30 sierpnia 1999 r.¹³ wykorzystanie możliwości dozoru elektronicznego do redukcji przeludnienia w jednostkach penitencjarnych.

Ze względu na powyższe czynniki, jak i coraz większą popularność dozoru elektronicznego na świecie, stało się jasne, że również Polska wykorzysta możliwości tego systemu. Wprowadzono go do polskiego porządku prawnego z dniem 7 września 2007 r. ustawą o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (dalej: u.d.e.). Dozór elektroniczny został początkowo wdrożony jako system wykonywania kary pozbawienia wolności. Od 1 stycznia 2012 r. może również zostać wykorzystany do egzekwowania przestrzegania zakazu wstępu na imprezę masową¹⁴.

Wspomniana ustawa weszła w życie z dniem 1 września 2009 r., jednak nie na terenie całego kraju, a jedynie na terenie właściwości miejscowej sądów penitencjarnych apelacji warszawskiej. System obejmował swoim zasięgiem etapowo całą Polskę i jego rozwój terytorialny zakończył się z dniem 1 stycznia 2012 r., kiedy to jako ostatnie dołączyły do niego: część apelacji łódzkiej oraz apelacje katowicka, szczecińska i wrocławska¹⁵. Ustawa nie zawiera przepisu pozwalającego na wprowadzanie systemu etapowo¹⁶. Nie zawiera także przepisu upoważniającego ministra sprawiedliwości, aby ten w drodze rozporządzenia ustalił inny sposób wejścia ustawy niż określony w powołanym przepisie¹⁷. Mimo to rozszerzanie zakresu terytorialnego przebiegało w taki właśnie sposób¹⁸.

Etapowość wprowadzania systemu wzbudzała wśród przedstawicieli doktryny wątpliwości natury konstytucyjnej, bowiem obejmowanie swoim

---

¹² *Po 2009 roku liczba więźniów ma spaść o ponad 14 tys.*, „Dziennik. Gazeta Prawna” (DGP) z dn. 2 III 2009 r.

¹³ *Recommendation No. R (99) 22E concerning prison overcrowding and prison population inflation*, s. 2.

¹⁴ Nie wykorzystano jednak dotąd dozoru elektronicznego w ten sposób, zob. *Prawnicy: pierwsze e-dozory dla stadionowych chuliganów – latem*, DGP z dn. 11 III 2012 r.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ S. Leleńtal, *Orzekanie o zezwoleniu na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego*, w: *Teoretyczne i praktyczne problemy współczesnego prawa karnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Bojarskiemu*, red. A. Michalska-Warias, I. Nowikowski, J. Piórkowska-Flieger, Lublin 2011, s. 984.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.*

zasięgiem kolejnych obszarów było uzależnione od decyzji władzy wykonawczej¹⁹. Wskazywano, że ustawa powinna regulować zarówno etapy wdrażania dozoru elektronicznego, jak i jego terytorialny zasięg²⁰. Jednak były też głosy, że przedstawiony stan rzeczy ujawniający problemy natury konstytucyjnej nie oznacza stwierdzenia niezgodności z Konstytucją ustawy lub poszczególnych jej przepisów²¹.

Jeszcze przed wejściem w życie ustawy i zastosowaniem pierwszego dozoru elektronicznego, wskazywano na niedociągnięcia ustawodawcy. Na liczne wady redakcyjne przyjętej ustawy wskazywał Michał Rusinek²². Przyjęty projekt krytykowała też Maria Szewczyk, która w ogóle podważyła sens wprowadzanego do systemu prawnego dozoru elektronicznego w przyjętym kształcie. Podkreślała, że jedyną prawdziwą alternatywą dla krótkoterminowych kar pozbawienia wolności powinna być kara ograniczenia wolności, grzywna i probacja²³.

Mimo wskazywanej w doktrynie krytyki, przedstawiciele władzy podchodzili do dozoru elektronicznego z entuzjazmem. Krzysztof Kwiatkowski, urzędujący minister sprawiedliwości, zapowiadał, że „nowy system zrewolucjonizuje sposób odbywania kar w Polsce”²⁴. Docelowo miał obejmować on jednocześnie 7500 skazanych²⁵. Nie udało się osiągnąć tego stanu i obecnie²⁶ system obejmuje jedynie 3421 skazanych²⁷, a więc wykorzystywany jest jedynie w 46%²⁸.

Nie udało się także zrealizować innego celu, który związany był z wprowadzeniem dozoru elektronicznego, polegającego na szybkiej redukcji po-

---

¹⁹ Ł. Sobiech, *Dozór elektroniczny tylko dla warszawskich więźniów*, DGP z dn. 17 VIII 2009 r.

²⁰ Ł. Sobiech, *Stosowanie elektronicznego dozoru sprawdzą Trybunały*, DGP z dn. 31 VIII 2009 r.

²¹ S. Lelental, *op. cit.*, s. 984.

²² Zob. M. Rusinek, *Krytycznie o przyjętym kształcie dozoru elektronicznego*, „Przeгляд Więziennictwa Polskiego” 2008, nr 60, s. 51 i n.

²³ M. Szewczyk, *Jaka alternatywa dla krótkoterminowej kary pozbawienia wolności?*, w: *Nauki penalne wobec problemów współczesnej przestępczości. Księga jubileuszowa z okazji 70. rocznicy urodzin Profesora Andrzeja Gaberle*, red. K. Krajewski, Warszawa 2007, s. 112.

²⁴ Ł. Sobiech, *Dozór...*, *op. cit.*

²⁵ *Rusza elektroniczny dozór skazanych*, DGP z dn. 30 VIII 2009 r.

²⁶ Dane aktualne na 30 IV 2012 r.

²⁷ < <http://dozorelektroniczny.gov.pl/Documents/liczba-skazanych-w-sde-od-wrzesnia-2009-r.-dane-na-koniec-kazdego-miesiaca.pdf> >, dostęp z dn. 4 VI 2012 r.

²⁸ A. Krzyżanowska, *W e-dozorze można wnioskować o przedterminowe zwolnienie*, DGP z dn. 10 V 2012 r.

pulacji więziennej²⁹. Biorąc pod uwagę objęcie systemem terenu całego kraju, w polskich jednostkach penitencjarnych przebywa obecnie 85 tysięcy więźniów i nadal przekroczona jest granica przeludnienia strukturalnego³⁰.

Mimo niezrealizowania głównych założeń, które przyświecały wdrażaniu systemu, trwają prace nad rozszerzeniem wykorzystania dozoru elektronicznego w polskim porządku prawnym. Przygotowywane są kolejne zmiany, które umożliwią szersze stosowanie dozoru elektronicznego wobec osób skazanych i podejrzanych. Ministerstwo Sprawiedliwości planuje m.in. włączenie dozoru elektronicznego do katalogu kar z Kodeksu karnego³¹. System ma być także wykorzystany przy wprowadzeniu do polskiego prawa (zgodnie z postulatami części przedstawicieli doktryny³²) nowego środka zapobiegawczego w postaci aresztu domowego³³.

Wskazane powyżej plany mają fundamentalny charakter i ingerują w system prawny w sposób o wiele bardziej istotny niż dotychczasowa ustawa. Doniosłość planowanych zmian wymaga zbadania, jak na gruncie obecnie obowiązujących przepisów funkcjonuje dozór elektroniczny. Konieczność badań wymagana jest tym bardziej, że wbrew zapowiedziom nie zostały zrealizowane główne cele, które przyświecały wprowadzaniu systemu do polskiego porządku prawnego. Zmiana Kodeksu karnego, czy Kodeksu postępowania karnego powoduje o wiele dalej idące konsekwencje niż wprowadzenie epizodycznej ustawy. Biorąc powyższe pod uwagę, przed dokonaniem tak zasadniczych zmian należy dokładnie rozważyć wszystkie „za” i „przeciw”, co niemożliwe jest bez zapoznania się z jego funkcjonowaniem w praktyce.

W niniejszym artykule przedstawię wyniki badań przeprowadzonych w Sądzie Okręgowym w Krakowie, obejmujących rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku o udzielenie zgody na odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, które zostały zarejestrowane w tym sądzie w okresie od początku jego funkcjonowania, czyli od 1 czerwca 2010 r., do 31 grudnia 2011 r.

²⁹ S. Czubkowska, *Kosztowny niewypał z elektroniczną bransoletą*, DGP z dn. 26 IX 2010 r.

³⁰ K. Kowaluk, *Kim ONI są?*, „Forum Penitencjarne” 2012, nr 04(167), s. 6.

³¹ MS: *konieczne włączenie przepisów o dozorcze elektronicznym do systemu kar*, DGP z dn. 12 V 2012 r.

³² Por. H. Mazur, *Dozór elektroniczny w procesie karnym*, Prok. i Pr. 2009, nr 7/8, s. 124–135; J. Kosonoga, *Areszt domowy jako nowy środek zapobiegawczy w projektowanych zmianach legislacyjnych*, „Ius Novum” 2010, nr 2, s. 116–127.

³³ *Z dozoru elektronicznego skorzystało 428 skazanych*, DGP z dn. 27 XI 2010 r.

II. Badania aktowe

2.1. Cele badania i dobór próby

2.1.1. Cele badania

Dozór elektroniczny jest w polskim systemie prawnym instytucją nową. Od wejścia w życie ustawy w dniu 1 września 2009 r. wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego było stopniowo wprowadzane na terytorium odpowiadającym właściwości miejscowej kolejnych sądów okręgowych. Dlatego szczególnie ważne jest badanie jak funkcjonuje, biorąc pod uwagę cele jego wprowadzenia do systemu. Konieczne jest również sprawdzenie, czy poszczególne przepisy tej ustawy sprawdzają się w praktyce. System dozoru elektronicznego na przyjętych zasadach ma charakter epizodyczny, a sama ustawa z dniem 31 sierpnia 2014 r. przestanie obowiązywać. Do tego czasu należy podjąć decyzję, jak wykorzystać infrastrukturę zbudowaną z uwagi na wdrażanie systemu.

W związku z tym zbadano m.in. rodzaje wydawanych orzeczeń w zależności do różnych kryteriów spełnianych przez skazanych, liczbę oraz powody nie przychylenia się do wniosku o udzielenie zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, czynów zabronionych, jakich dopuścili się skazani oraz ich wpływu na decyzję w zakresie dozoru. Badania objęły również obowiązki, jakie nakłada się na skazanych, którym przychylnono się do wniosku o wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Zbadano także, jaki wpływ na wynik postępowania ma czynnik osobowy w postaci sędziego decydującego w sprawie.

2.1.2. Dobór próby

Badaniu poddano rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku o udzielenie zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego w Sądzie Okręgowym w Krakowie. System funkcjonuje na tym obszarze od 1 czerwca 2010 r. Punktem wyjścia były wnioski w przedmiocie zezwolenia na odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, które wpłynęły w okresie od początku jego funkcjonowania, czyli od 1 czerwca 2010 r., do 31 grudnia 2011 r. W 2010 r. zarejestrowano 72 takie wnioski, natomiast w 2011 – już 180. Łącznie w ciągu badanego okresu wpłynęły 252 wnioski w tym zakresie. Badanie polegało na analizie wydanych postanowień i zarządzeń; zbadano w ten sposób 182 sprawy, czyli 72% wszystkich.

2.2. Charakterystyka badań

2.2.1. Rodzaje rozstrzygnięć

W określonym okresie Sąd Okręgowy w Krakowie rozpatrzył 252 wnioski o zastosowanie systemu dozoru elektronicznego. Poniżej tabela przedstawia losy wszystkich wniosków jakie wpłynęły w 2010 i 2011 r.

Tabela 1. Rodzaj rozstrzygnięcia w przedmiocie wniosku o zastosowanie systemu dozoru elektronicznego

Rodzaj rozstrzygnięcia	Rok wpłynięcia wniosku			
	2010		2011	
	Liczba	Procent (%)	Liczba	Procent (%)
dozór	9	12	52	29
odmowa	19	26	26	14
umorzenie postępowania	15	21	28	15
pozostawienie bez rozpoznania	15	21	40	22
przekazanie wg właściwości	14	19	32	18
brak danych	0	0	2	1
ogółem	72	100	180	100

Dużą grupę wśród rozstrzygnięć zajmuje przekazanie wniosku według właściwości – odpowiednio 19% w 2010 i 18% w 2011 r.; w całym badanym okresie przekazanie nastąpiło w 18% spraw. W związku z tym, że w tych sprawach sąd penitencjarny z Krakowa nie wypowiadał się merytorycznie, nie jest znany los przedmiotowych wniosków, dlatego aby w sposób bardziej odpowiadający rzeczywistości wskazać, jak kończyły się dane postępowania, należy od ogólnej liczby spraw odjąć te, w których nastąpiło przekazanie. Z podobnych względów należy z tej liczby spraw wyłączyć sprawy, w których brak jest informacji co do rodzaju rozstrzygnięcia. W dwóch sprawach z 2011 r. związane było to z wyznaczeniem posiedzenia w sprawie wniosku już po czasie przeprowadzenia badań.

Biorąc pod uwagę powyższe założenia, należy stwierdzić, że sąd zdecydował o zezwoleniu na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego w 16% spraw w 2010 r. oraz w 37% spraw w 2011 r.,

ponad dwukrotnie (2,3) wzrosła więc liczba udzielonych zgód. Nastąpiło to kosztem decyzji o niewzględnieniu wniosku oraz spraw, w których umorzono postępowanie. Spadki nastąpiły odpowiednio w przypadku odmowy zgody z 33% do 18%, w przypadku umorzenia postępowania – z 26% do 19%. Mniej więcej na tym samym poziomie utrzymuje się odsetek spraw, w których wniosek zostaje pozostawiony bez rozpoznania – odpowiednio 26% w 2010 i 27% w 2011 r.

Podsumowując, biorąc pod uwagę zarówno 2010, jak i 2011 r., w okręgu krakowskiego sądu penitencjarnego udzielono 61 zgód na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, 45 razy odmówiono wyrażenia takiej zgody, w 43 przypadkach umorzono postępowanie w przedmiocie wniosku, w 55 sprawach wniosek został pozostawiony bez rozpoznania, a 46 wniosków zostało przekazanych według właściwości innemu sądowi.

2.2.2. Charakterystyka badanej próby

Kolejne analizy dotyczą wskazanych wyżej 182 spraw, w których zbadano ostateczną decyzję sądu w postaci postanowienia lub zarządzenia. Poniższa tabela przedstawia liczbowe i procentowe zestawienie analizowanych decyzji sądu penitencjarnego badanej grupy.

Tabela 2. Decyzje kończące postępowanie w sprawie wniosku o udzielenie zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego

Rodzaj decyzji kończącej postępowanie		Liczba	Procent (%)
postanowienie	o udzieleniu zgody	54	29
	o nieudzieleniu zgody	39	21
	o umorzeniu postępowania	41	22
zarządzenie	o pozostawieniu bez rozpoznania	19	10
	o uznaniu za bezskuteczny	29	16
ogółem		182	100

Największą grupę badanych spraw stanowiły te, w których wydano postanowienie o udzieleniu zgody na zastosowanie dozoru elektronicznego; zbadano 54 z 61 wydanych postanowień, co stanowi aż 89%. W przypadku nie przychylenia się do wniosku zbadano 87% postanowień. W sprawach,

w których umorzono postępowanie w przedmiocie wniosku, badanie dotyczyło 95% postanowień. W przypadku zarządzeń, które zostały pozostawione bez rozpoznania analizie poddano 87% zarządzeń. W ogólnej liczbie badanych decyzji nie znalazły się te o przekazaniu sprawy według właściwości innemu sądowi penitencjarnemu.

Zdecydowana większość wniosków dotyczyła różnych osób. W siedmiu przypadkach w badanej grupie znalazły się takie, w których dwa wnioski dotyczyły tych samych skazanych. W tej grupie w trzech sprawach drugi wniosek zakończył się udzieleniem zgody na elektroniczne dozоровanie. Niepowodzenie wcześniejszych wniosków wynikało albo z powodu nieprawomocności postanowienia o wykonaniu kary (dwa razy) albo ze względu na brak warunków technicznych. W trzech sprawach po złożeniu bezskutecznego wniosku umorzono postępowanie ze względu na zbyt długą karę. Jedna sprawa przebiegała w dość niestandardowy sposób, ponieważ po wcześniejszym wyrażeniu zgody na dozór elektroniczny, podjęto jeszcze raz decyzję w sprawie i umorzono ją ze względu na zbyt długą karę, będącą podstawą wniosku.

Biorąc pod uwagę płeć skazanych, których dotyczyły wnioski o zastosowanie dozoru elektronicznego, należy stwierdzić, że zdecydowana większość dotyczyła mężczyzn – aż 84% wniosków. Porównując te informacje ze strukturą płci wśród wszystkich skazanych w latach 2010–2011, widoczny jest zwiększony udział wniosków dotyczących kobiet (16%) do liczby kobiet skazanych w ogóle, które stanowią 3% populacji skazanych³⁴. Wśród skazanych odbywających karę pozbawienia wolności w wymiarze jednego roku i mniejszym także odsetek kobiet utrzymuje się na poziomie 3%³⁵.

Tabela 3. Płeć skazanego, którego dotyczy wniosek

Płeć	Liczba	Procent (%)
kobiety	29	16
mężczyźni	153	84
ogółem	182	100

Jeżeli chodzi o wiek osób, które ubiegały się o zastosowanie wobec nich dozoru elektronicznego, to z przykrością należy stwierdzić, że nie udało się

³⁴ Cz. VIII. Więziennictwo w 2011 r., < <http://bip.ms.gov.pl/dzialalnosc/statystyki/statystyki-2011> >, s. 2.

³⁵ < <http://sw.gov.pl/Data/Files/001142rdeb/rok-2011.pdf> >, s. 13 [dostęp z dn. 13 VI 2012 r.].

tego ustalić aż w 90 ze 182 spraw. Daty urodzenia nie podano w żadnym z badanych zarządzeń. W zasadzie jedynie w przypadku decyzji o zastosowaniu dozoru do postanowienia wpisywano w każdym przypadku dane pozwalające ustalić wiek skazanego. Poniższa tabela przedstawia dane procentowe w stosunku do liczby spraw, w których udało się wskazać wiek.

Tabela 4. Wiek osób, których dotyczył wniosek

Przedział wiekowy	Liczba	Procent (%)
poniżej 20 lat	3	3
od 20 do 30 lat	34	37
od 30 do 40 lat	25	27
od 40 do 50 lat	22	24
od 50 do 60 lat	7	8
powyżej 60 lat	1	1
ogółem	92	100

Najliczniejszą grupę stanowili ludzie młodzi (do 30. roku życia), łącznie aż 40% wniosków dotyczyło tej grupy. Stosunkowo mało wniosków dotyczyło starszych skazanych (powyżej 50. roku życia), bowiem tylko 9%. Najmłodszy skazany, który ubiegał się o zastosowanie dozoru elektronicznego miał 19 lat, a z kolei najstarszy – 62 lata. Powyższe proporcje odpowiadają zasadniczo tym dotyczącym całej populacji więziennej, przykładowo również 40% stanowią skazani do 30. roku życia³⁶.

Jeżeli chodzi o czyny, za które wymierzona kara miała się stać podstawą zastosowania dozoru elektronicznego, to na wstępie należy stwierdzić, że przekrój przestępstw jest bardzo zróżnicowany. W żadnym zarządzeniu (48) nie podano kwalifikacji prawnej czynu; natomiast w postanowieniach nie zawsze podanie przepisu Kodeksu karnego (bądź innej ustawy zawierającej przepisy karne) stanowiło standardowy zapis. Najwięcej informacji znajduje się w postanowieniach o udzieleniu zgody, jednak nawet w tych rozstrzygnięciach nie stało się to regułą. Poniższa tabela przedstawia liczbę występujących przestępstw, wraz z ich częstotliwością. Wprawdzie udało się ustalić kwalifikację prawną w 60 postanowieniach, ale suma występujących typów jest nieznacznie większa, co związane jest np. z kumulatywną kwalifikacją czy przyjęciem czynu ciągłego.

³⁶ *Ibid.*, s. 7.

Tabela 5. Przepięstwa, które wymierzono w orzeczeniu będącym podstawą wniosku o zastosowanie dozoru elektronicznego

Przepięstwo		Liczba	Procent (%)
Kwalifikacja	Nazwa zwyczajowa		
178a § 1 k.k.	prowadzenie pojazdu mechanicznego pod wpływem alkoholu	8	11
278 § 1 k.k.	kradzież	7	9
286 § 1 k.k.	oszustwo	6	8
158 § 1 k.k.	bójka lub pobicie	5	7
209 § 1 k.k.	niealimentacja	5	7
244 k.k.	niestosowanie się do środków karnych	4	5
284 § 2 k.k.	przywłaszczenie powierzonej rzeczy	4	5
62 ust. 1 u.p.n.	posiadanie środków odurzających	3	4
207 § 1 k.k.	znęcanie	3	4
288 § 1 k.k.	zniszczenie mienia	3	4
157 § 2 k.k.	lekki uszczerbek na zdrowiu	2	3
178a § 2 k.k.	prowadzenie pojazdu niemechanicznego pod wpływem alkoholu	2	3
226 § 1 k.k.	znieważenie funkcjonariusza publicznego	2	3
270 § 1 k.k.	podrobienie dokumentu	2	3
276 § 1 k.k.	niszczenie dokumentów	2	3
190 § 1 k.k.	groźba karalna	2	3
267 § 1 k.k.	nielegalny dostęp do informacji	2	3
197 § 2 k.k.	inna czynność seksualna	1	1
58 ust. 1 u.p.n.	udzielanie środków odurzających	1	1
278 § 5 k.k.	kradzież energii lub karty bankomatowej	1	1
233 § 1 k.k.	składanie fałszywych zeznań	1	1
178a § 4 k.k.	kwalifikowane prowadzenie pojazdu mechanicznego pod wpływem alkoholu	1	1
177 § 1 k.k.	wypadek samochodowy	1	1
224 § 2 k.k.	zmuszanie funkcjonariusza do zaniechania czynności służbowej	1	1
287 § 1 k.k.	oszustwo komputerowe	1	1

Tabela 5 cd.

Przestępstwo		Liczba	Procent (%)
Kwalifikacja	Nazwa zwyczajowa		
291 § 1 k.k.	paserstwo umyślne	1	1
193 k.k.	naruszenie miru domowego	1	1
159 k.k.	bójka lub pobicie z użyciem niebezpiecznego narzędzia	1	1
271 § 1 k.k.	poświadczenie nieprawdy przez funkcjonariusza	1	1
ogółem		74	100

Analizowane wnioski zawierały 31 różnych typów czynów zabronionych zawartych w dwóch ustawach: w Kodeksie karnym, z którego pochodziło 28 typów, oraz w ustawie o przeciwdziałaniu narkomani, z której pochodziły dwa przestępstwa. Jeżeli chodzi o poszczególne typy czynów zabronionych, to największa liczba wniosków dotyczyła przestępstw z art. 178a k.k. – łącznie 15%. Biorąc jednak jako całość wszystkie przestępstwa przeciwko mieniu z rozdziału XXXV Kodeksu karnego, to należy stwierdzić, że stanowiły największą grupę i dotyczyły aż 31% wniosków. Spośród pozostałych przestępstw, tymi, które pojawiały się w co najmniej 5% przypadków, są typy z art. 158 § 1 k.k. (bójka lub pobicie), z art. 209 § 1 k.k. (niealimentacja) oraz z art. 244 k.k. (niestosowanie się do orzeczonych środków karnych).

Artykuł 40 u.d.e. określa krąg podmiotów, które są uprawnione do złożenie wniosku o udzielenie zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Sąd nie może w tej materii działać z urzędu. We wszystkich przebadanych sprawach postępowanie zostało wszczęte poprzez wniesienie wniosku uprawnionego podmiotu.

Tabela 6. Wnioski o zastosowanie dozoru elektronicznego w zależności od podmiotu, który go złożył

Podmiot	Liczba	Procent (%)
skazany	128	70
obrońca	38	21
dyrektor zakładu karnego	17	9
ogółem	183	100

Ogólna liczba jest o jeden większa od liczby przebadanych wniosków. Wynika to stąd, że w przypadku jednego skazanego wniosek został złożony jednocześnie przez obrońcę i dyrektora zakładu karnego. Zdecydowana większość wniosków pochodziła od samych skazanych – 70%. Obrońca składał wniosek w co piątej sprawie. Ustawa uprawnia prokuratora oraz zawodowego kuratora sądowego do złożenia takiego wniosku, jednak żaden wniosek nie pochodził od tych podmiotów. Co do prokuratora, to jego aktywność w przedmiocie udzielania zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego ograniczała się (poza obowiązkową obecnością na posiedzeniu) do wnoszenia o nieuwzględnienie wniosku, stanowisko to zostało wyrażone w 25 sprawach, a wszystkie takie sprawy zakończyły się odmową udzielenia zgody.

Wnioski o udzielenie zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego można składać zarówno przed rozpoczęciem wykonywania tej kary, czyli „z wolności”, jak i mogą zostać złożone po rozpoczęciu jej wykonywania, będąc w zakładzie karnym. Forma wydawanych zarządzeń nie pozwala na jednoznaczne rozstrzygnięcie tej kwestii, dlatego nie będą one brane pod uwagę w poniższej analizie.

Tabela 7. Podział wniosków ze względu na etap wykonywania kary

Podmiot	Liczba	Procent (%)
zakład karny	83	62
wolność	51	38
ogółem	134	100

Zdecydowana większość wniosków pochodzi od skazanych, którzy rozpoczęli już wykonywanie kary pozbawienia wolności w warunkach zakładu karnego. Wydaje się, że powinno się dążyć, aby proporcje się odwróciły, ponieważ osoby te, nawet jak otrzymają zgodę, to i tak wcześniej wykonają część kary w warunkach zakładu karnego. Takie proporcje mogą mieć związek z niedoinformowaniem osób skazanych o możliwościach zastosowanie wobec nich systemu dozoru elektronicznego.

Według art. 6 u.d.e., do wdrożenia wobec konkretnego skazanego „aresztu domowego” konieczne jest, aby kara orzeczona za przestępstwo nie przekraczała jednego roku. Przepis ten był nowelizowany i w zakresie długości

kary; obecnie brząjący przepis obowiązuje od 25 czerwca 2010 r. Spośród badanej grupy kilka wniosków było rozpatrzonych przed tym terminem, dlatego nie będą uwzględniane w kolejnej tabeli przedstawiającej podział wniosków w zależności od długości orzeczonej kary. Długość orzeczonej kary, nie znalazła odzwierciedlenia w 21 postanowieniach i 30 zarządzeniach, dlatego też ogólna liczba będzie pomniejszona o te wartości.

Tabela 8. Długość orzeczonej kary za przestępstwo stanowiące podstawę złożenia wniosku

Kara	Liczba	Procent (%)
poniżej 3 miesięcy	0	0
od 3 do 6 miesięcy	40	32
od 6 do 12 miesięcy (włącznie)	71	57
powyżej 12 miesięcy	9	7
ogółem	125	100

Na podstawie zebranych danych można stwierdzić, że zdecydowaną większość wniosków stanowią te, które dotyczą kary pozbawienia wolności orzeczonej w wysokości od sześciu do dwunastu miesięcy. Grupa tych skazanych nie mogłaby skorzystać z dobrodziejstwa instytucji dozoru elektronicznego, gdyby ustawa nie została znowelizowana, przez co został rozszerzony krąg ewentualnych beneficjentów. Godne odnotowania jest także to, że wśród trzech grupy (od sześciu do dwunastu miesięcy włącznie) aż 48 wniosków dotyczyło najwyższego wymiaru kary, czyli dwunastu miesięcy pozbawienia wolności. Dziwić może fakt, że wśród badanej grupy aż 7% wniosków dotyczyło kary wyższej niż dwanaście miesięcy, jest to przecież najważniejszy czynnik, który najłatwiej zweryfikować, nawet bez zaawansowanej wiedzy prawniczej. Najwyższa kara w tej grupie wynosiła 48 miesięcy, czyli cztery lata. Co zastanawiające, wnioski takie nie pochodziły jedynie od skazanych, ale także od profesjonalistów. Jeden wniosek złożony przez obrońcę skazanego dotyczył kary pozbawienia wolności w wysokości 24 miesięcy, drugi z takich wniosków, został złożony przez dyrektora zakładu karnego i dotyczył kary 17 miesięcy pozbawienia wolności.

Warto jest się przyjrzeć również długości trwania postępowania w przedmiocie wniosku o udzielenie zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Zgodnie z art. 40 ust. 5 u.d.e.

sąd penitencjarny wydaje postanowienie w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku. Jest to krótki termin, ale w pełni uzasadniony charakterem regulacji, bowiem system ten dotyczy kar krótkoterminowych i pozbawione sensu byłoby rozpatrywanie wniosku w ciągu kilku miesięcy, w którym to czasie kara mogłaby zostać już w całości wykonana. Czas rozpatrywania wniosku został obliczony na podstawie daty wydania postanowienia lub zarządzenia oraz daty wniosku, zapisanej po słowach: „wniosku z dnia...”. Data wniosku może się różnić nieznacznie od daty jego wpływu, od której biegnie czternastodniowy termin, jednak nie na tyle, by mogło to znacząco wpłynąć na wynik badania. Liczby dni nie udało się obliczyć w 61 przypadkach, w 14 sprawach dotyczyła wniosku, w którym sąd przychylił się do wniosku, w 29 – wydanych odmów, w 9 – umorzenia postępowania. W 9 przypadkach wydanych zarządzeń nie zaznaczono też daty wniosku.

Tabela 9. Czas rozpatrywania wniosków

Liczba dni	Liczba	Procent (%)
14 dni i mniej	4	3
od 15 do 29 dni	5	4
od 30 do 59 dni	58	48
od 60 dni do 89 dni	34	28
90 dni i więcej	20	16
ogółem	121	100

Niestety wynik tego badania pokazuje, że termin czternastodniowy jest w praktyce nierealny do zrealizowania. Jedyne 3% spraw zostało załatwionych w określonym przez ustawodawcę terminie, dotyczyły niestety decyzji odmownych, trzy razy wydano postanowienie o umorzeniu postępowania, a raz wydano zarządzenie o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania. Nie jest też tak, że wnioski są rozpatrywane tylko z kilkudniowym opóźnieniem, bowiem łącznie w ciągu jednego miesiąca zostało rozpatrzonych jedynie 7% spraw. Najwięcej decyzji w przedmiocie wniosku zostaje wydanych w ciągu drugiego miesiąca od jego złożenia – dotyczy to prawie połowy całej liczby (48%). Niepokój budzi też fakt, że aż 16% wniosków zostało rozpatrzonych w terminie ponad trzymiesięcznym. Rekordowy wniosek czekał na decyzję aż 193 dni, a liczba wniosków, które zostały rozpatrzone w terminie ponad siedemdziesięciodniowym wyniosła 8.

Wprawdzie ustawa nie wymaga podawania motywów, które stoją u podstaw złożenia wniosku o możliwość wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, to jednak część wniosków zawierała takie zapisy. Generalnie wskazywano, że spełnione zostały wymagania stawiane przez ustawę; dodatkowo skazani, którzy rozpoczęli już wykonywanie kary pozbawienia wolności w warunkach jednostki penitencjarnej, wskazywali na swoje dobre zachowanie. Część wniosków, oprócz standardowych informacji, zawierała motywację. Najczystszyimi powodami, podawanymi przez skazanych, były kwestie związane z wykonywaniem pracy – wskazano to w 38 wnioskach. Powody były zróżnicowane: część osób wskazywała, że chce zachować pracę, część wskazywała gotowość szukania pracy, inni chcieli kontynuować prowadzenie działalności gospodarczej. Drugim w kolejności najczystszyim motywem wskazywanym we wnioskach były względy rodzinne: chęć opieki nad członkami rodziny, zapewnienia jej źródła utrzymania, bądź wsparcia finansowego. Powód ten znalazł odzwierciedlenie w 33 wnioskach. Czterokrotnie powoływano się na zły stan zdrowia i konieczność leczenia na wolności. Chęć kontynuowania nauki znalazła się w dwóch wnioskach. Wskazywano także inne powody, jak: remontowanie domu, wykonanie obowiązku naprawienia szkody, spłatę należności alimentacyjnych oraz chęć zerwania z nałogiem.

Kwestią, którą chciałbym jeszcze poruszyć, jest wpływ osoby sędziego na rodzaj wydawanych rozstrzygnięć. Oczywiście każda sprawa jest inna i poniższe zestawienie należałoby analizować w kontekście zebranych akt, jednak warto się chociaż przyjrzeć jak procentowo przedstawia się ta kwestia.

Tabela 10. Rodzaje rozstrzygnięć w zależności od osoby sędziego

Sędzia	Postanowienie			Zarządzenie		Ogółem (liczba/%)
	dozór	odmowa	umorzenie	bez rozpoznania	bezskuteczne	
S1	13/50	3/11	10/38	0/0	0/0	26/100
S2	7/18	22/56	4/10	5/13	1/2	39/100
S3	15/60	3/12	6/24	1/4	0/0	25/100
S4	4/7	2/3	17/28	13/22	24/40	60/100
S5	15/47	9/28	4/12	0/0	4/12	32/100

Średnia spraw, która przypada na jednego sędziego wynosi 36,4, jednak liczba ta została zawyżona przez sędziego, który rozstrzygnął aż 60 wniosków, czyli jedną trzecią część ogólnej liczby. U tego sędziego zdecydowana większość wydanych decyzji stanowiły zarządzenia bądź o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania, bądź o uznaniu go za bezskuteczny – w sumie stanowiło to 62% wszystkich spraw. Jeszcze ciekawiej przedstawiają się dane, jeżeli czynnikiem branym pod uwagę jest jedynie merytoryczne rozstrzygnięcie wniosku – udzielenie bądź odmowa udzielenia zgody.

Tabela 11. Podział decyzji merytorycznych w zależności od sędziego

Sędzia	Decyzja		Ogółem (liczba/%)
	pozytywna	negatywna	
S1	13/81	3/19	16/100
S2	7/24	22/76	29/100
S3	15/83	3/17	18/100
S4	4/67	2/33	6/100
S5	15/63	9/37	24/100

Zdecydowana większość sędziów (czterech na pięciu) podejmując decyzję generalnie przychyliła się do wniosku, a różnice pomiędzy nimi są niewielkie. Odsetek spraw, w których udzielono zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego wyniósł u nich od 63% do 81%. Jeden sędzia, zdecydowanie odstawał w tym zakresie od pozostałych – u niego proporcja była odwrotna. Odmówił wyrażenia zgody na „areszt domowy” aż w 76% spraw.

2.3. Udzielenie zgody na elektroniczne dozоровanie

Pozytywne rozstrzygnięcie w przedmiocie wniosku o wdrożenie systemu dozoru elektronicznego do orzeczonej kary pozbawienia wolności stanowiło największą grupę wśród badanych rozstrzygnięć. Wnioski, które zostały zarejestrowane w badanym okresie w 61 przypadkach skutkowały wydaniem zgody na zastosowanie systemu. W badanej grupie znalazły się 54 postanowienia o udzieleniu zgody na „areszt domowy”. Zbadano więc 89% postanowień, które zakończyły się w ten sposób.

Tabela 12. Płeć osób, wobec których przychylnono się do wniosku

Płeć	Liczba	Procent (%)
kobiety	8	15
mężczyźni	46	85
ogółem	54	100

Podobnie jak w całej badanej grupie, większość osób, wobec których zastosowano dozór elektroniczny stanowią mężczyźni. Proporcje odpowiadają tym, które dotyczą podziału na płeć wobec osób, których dotyczył wniosek. Jednak biorąc pod uwagę tylko przypadki, kiedy sąd merytorycznie rozpatrywał wniosek, to aż w 80% przypadków udzielił zgody kobietom, a w przypadku mężczyzn odsetek był dużo niższy – wyniósł bowiem 55%.

Kolejnym rozważanym czynnikiem jest wiek osób, których dotyczył wniosek o wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. W przypadku udzielenie zgody przedziały wiekowe przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Wiek osób, którym wyrażono zgodę na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego

Przedział wiekowy	Liczba	Procent (%)
poniżej 20 lat	3	5
od 20 do 30 lat	18	33
od 30 do 40 lat	13	24
od 40 do 50 lat	13	24
od 50 do 60 lat	6	11
powyżej 60 lat	1	2
ogółem	54	100

Biorąc pod uwagę ten rodzaj rozstrzygnięcia również należy stwierdzić, że najliczniejszą grupę stanowili ludzie młodzi z drugiej kategorii wiekowej (do 30. roku życia). Prawie połowę (48%) spośród tej grupy stanowili skazani w wieku od 30 do 50 lat. Stosunkowo słabo reprezentowani byli najstarsi (powyżej 50. roku życia).

Wśród czynów będących podstawą orzeczenia, którego dotyczył wniosek o udzielenie zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, występowały różne typy czynów zabronionych. Zdecydowana większość była opisana w Kodeksie karnym, jeden pochodzi z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Niestety nawet w przypadku postanowień o udzieleniu zgody nie zawsze wpisywano typ czynu zabronionego, za który wymierzona kara ma być wykonywana – w 28% spraw nie wskazano kwalifikacji prawnej.

Tabela 14. Udzielenie dozoru a rodzaj przestępstwa stanowiącego podstawę wniosku

Przestępstwo		Liczba	Procent (%)
Kwalifikacja	Nazwa zwyczajowa		
178a § 1 k.k.	prowadzenie pojazdu mechanicznego pod wpływem alkoholu	5	10
158 § 1 k.k.	bójka lub pobicie	5	10
286 § 1 k.k.	oszustwo	4	8
209 § 1 k.k.	niealimentacja	4	8
278 § 1 k.k.	kradzież	3	6
207 § 1 k.k.	znęcanie	3	6
284 § 2 k.k.	przywłaszczenie powierzonych rzeczy	3	6
62 ust. 1 u.p.n.	posiadanie środków odurzających	3	6
244 k.k.	niestosowanie się do środków karnych	2	4
288 § 1 k.k.	zniszczenie mienia	2	4
157 § 2 k.k.	lekki uszczerbek na zdrowiu	2	4
270 § 1 k.k.	podrobienie dokumentu	2	4
226 § 1 k.k.	zniewaga funkcjonariusza publicznego	1	2
190 § 1 k.k.	groźba karalna	1	2
267 § 1 k.k.	nielegalny dostęp do informacji	1	2
197 § 2 k.k.	inna czynność seksualna	1	2
278 § 5 k.k.	kradzież energii lub karty bankomatowej	1	2
177 § 1 k.k.	wypadek samochodowy	1	2
224 § 2 k.k.	zmuszanie funkcjonariusza do zaniechania czynności służbowej	1	2

Tabela 14 cd.

Przestępstwo		Liczba	Procent (%)
Kwalifikacja	Nazwa zwyczajowa		
287 § 1 k.k.	oszustwo komputerowe	1	2
193 k.k.	naruszenie miru domowego	1	2
159 k.k.	bójka lub pobicie z użyciem niebezpiecznego narzędzia	1	2
ogółem		48	100

Wśród grupy osób, które zostały objęte dozorem elektronicznym znalazło się 28 różnych typów czynów zabronionych. Najwięcej, po 10% zgód, dotyczyło jazdy pod wpływem alkoholu (art. 178a § 1 k.k.) oraz oszustwa (art. 286 § 1 k.k.). Jeżeli wziąć pod uwagę dobro prawne, które zostało naruszone przez owe przestępstwa, to największą liczbę stanowią typy czynów zabronionych przeciwko mieniu – 28%. Inne rodzaje przestępstw, które uzyskały wynik powyżej 5%, to przestępstwo niealimentacji (art. 209 § 1 k.k.), znęcania się (art. 207 § 1 k.k.) oraz posiadanie środków odurzających (art. 62 ust. 1 u.p.n.).

Warto się przyjrzeć, jaki wpływa na pozytywne rozpatrzenie decyzji miało to, kto składał wniosek. Wprawdzie w ustawie określonych jest pięć podmiotów uprawnionych do złożenia wniosku, ale w badanej grupie jedynie trzy z nich składały wnioski: skazany, obrońca oraz dyrektor zakładu karnego.

Tabela 15. Skuteczność wniosków w zależności od podmiotu składającego

Podmiot	Liczba	Procent (%)	Skuteczność w zależności od podmiotu
skazany	29	53	22% z 138 wniosków
obrońca	18	33	47% z 38 wniosków
dyrektor zakładu karnego	8	14	47% z 17 wniosków
ogółem	55	100	–

Najwięcej wniosków, które zakończyły się udzieleniem zgody na zastosowanie systemu dozoru elektronicznego pochodziło od samych skazanych – ponad połowa. Jeżeli chodzi o wnioski złożone przez obrońców, to stanowiły jedną trzecią tej grupy. Należałoby się w tym miejscu przyjrzeć,

jak skuteczne były wnioski składane przez poszczególnych uczestników postępowania. Spośród wniosków składanych przez skazanych jedynie 22% zakończyło się sukcesem. Zdecydowanie bardziej skuteczne były wnioski składane przez podmioty profesjonalne – prawie połowa wniosków składanych przez obrońców i dyrektorów jednostek penitencjarnych.

Przyjrzyjmy się, jak rozkładały się proporcje jeżeli chodzi o to, czy wniosek był składany przed rozpoczęciem wykonywania kary pozbawienia wolności, czy już po osadzeniu w jednostce penitencjarnej.

Tabela 16. Skuteczność wniosków w zależności od miejsca składania tego wniosku

Podmiot	Liczba	Procent (%)
zakład karny	31	57
wolność	23	43
ogółem	54	100

Większość skutecznych wniosków pochodziła od skazanych przebywających w zakładach karnych. Jednak zauważalny jest spadek w stosunku do rozkładu proporcji przy wszystkich wnioskach. Odsetek wniosków składanych z jednostek penitencjarnych w tym zestawieniu spadł z 62 do 57%. Sędziowie częściej przychylali się do wniosków osób przebywających na wolności.

W przypadku długości kary, która ma być odbywana w ramach dozoru elektronicznego, należy wskazać, że ta orzeczona przez sąd jest w całości wykonywana tylko w przypadku skazanych, którzy złożyli wniosek będąc na wolności. Dlatego jedynie w przypadku wniosków wolnościowych kara orzeczona odpowiada karze odbytej w ramach systemu. W poniższej tabeli przedstawiony zostanie rozkład kar orzeczonych. W trzech przypadkach nie udało się jej ustalić, dlatego ogólna liczba pomniejszona jest o tę wartość.

Tabela 17. Długość kar wykonywanych w ramach dozoru elektronicznego w przypadku wniosków składanych „z wolności”

Kara	Liczba	Procent (%)
poniżej 3 miesięcy	0	0
od 3 do 6 miesięcy	10	20
od 6 do 12 miesięcy (włącznie)	41	80
ogółem	51	100

Cztery piąte dozorów dotyczy kar powyżej sześciu miesięcy pozbawienia wolności, a w tej grupie aż w 16 przypadkach zgoda na elektroniczne dozоровanie dotyczyła najwyższego z możliwych wymiaru kary (31%).

Następna tabela przedstawia długość dozoru rzeczywiście wykonywanego w przypadku wniosków składanych przez pensjonariuszy jednostek penitencjarnych. Dane będą przedstawione w postaci stosunku liczby dni, które będą wykonywane do całości kary orzeczonej. Dla obliczenia stosunku kary orzeczonej do rzeczywiście wykonywanej w ramach omawianego systemu, miesiące zostały zamienione na dni, gdzie jeden miesiąc odpowiadał 30 dniom. W siedmiu przypadkach nie udało się ustalić kary orzeczonej, dlatego nie będą one brane pod uwagę.

Tabela 18. Stosunek długości dozoru do orzeczonej kary

Zakres pierwotnej kary	Liczba	Procent (%)
0–19	1	4
20–39	4	17
40–59	7	29
60–79	7	29
80–100	5	21
ogółem	24	100

W ponad połowie przypadków (58%) długość rzeczywistego wykonywania kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego stanowiła od 40 do 79% kary, która widniała na wyroku skazującym. W połowie przypadków skazani „odsiedzieli” już 60% kary. Jest to zjawisko niekorzystne i powinno się dążyć do tego, aby pozytywne decyzje zapadały na wcześniejszym etapie odbywania kary. Najkrótsza kara, jaka została skierowana do wykonywania w omawianym systemie wynosiła 31 dni i stanowiła 10% kary orzeczonej. W jednym przypadku stosunek kary wykonywanej do orzeczonej wyniósł więcej niż 90% – skierowano wtedy do wykonania w systemie karę w wymiarze 280 dni z 300 orzeczonych.

Należałoby się przyjrzeć jak długo skazani musieli czekać na pozytywną decyzję w przedmiocie wniosku. Poniższa tabela przedstawia czas trwania postępowania zakończony udzieleniem zgody na elektroniczne dozоровanie. Udało się to ustalić w 40 przypadkach.

Tabela 19. Okres oczekiwania na pozytywną decyzję

Liczba dni	Liczba	Procent (%)
14 dni i mniej	0	0
od 15 do 29 dni	3	7
od 30 do 59 dni	20	50
od 60 dni do 89 dni	9	22
90 dni i więcej	8	20
ogółem	40	100

Niestety, powyższe dane wskazują, że czternastodniowy termin również w przypadku pozytywnych decyzji jest niemożliwy do osiągnięcia i w zasadzie zawsze zostaje naruszony. Połowa decyzji pozytywnych zapada dopiero w drugim miesiącu od złożenia wniosku. Martwi fakt, że w co piątej sprawie, której wyrażana jest zgoda, decyzja zapadła w terminie przekraczającym trzy miesiące. W rekordowej sprawie skazany czekał na korzystną decyzję aż 170 dni. Tak długie oczekiwanie wypacza założenia tej instytucji. W przypadku decyzji pozytywnych czas wskazany przez ustawę powinien być zachowywany. W przypadku odmów lub umorzeń postępowania nie ma to takiego znaczenia, bo i tak kara będzie wykonywana w warunkach jednostki penitencjarnej. Przy udzieleniu zgody szkoda każdego dnia, który musiał być przez niedoskonałości systemu spędzony w zakładzie karnym. Problem braku możliwości wywiązania się z czternastodniowego terminu wskazywano także w literaturze. Michał Rusinek wskazuje, że prawie zawsze będzie musiał on być naruszony, chociażby w przypadku wpłynięcia wniosku zawierającego braki formalne czy też w związku z koniecznością zawiadomienia osób, których wysłuchanie jest obligatoryjne³⁷.

Udzielając zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego sąd musi określić, jaki rodzaj środków technicznych zostanie zastosowany w konkretnym przypadku. We wszystkich sprawach zastosowano urządzenie stacjonarne (zamiast przenośnego). Jedynie w dwóch przypadkach nakazano założenie nadajnika na rękę skazanego, w pozostałych przypadkach instalowano bransoletę na nogę. Wydaje się, że łatwiej jest ukryć przed osobami obcymi opaskę na nodze i dlatego skazani wybierali tę możliwość. W trzech przypadkach obok tych dwóch urządzeń zastosowano antenę.

³⁷ M. Rusinek, *Ustawa..., op. cit.*, s. 165.

Obok obowiązków, które wynikają wprost z ustawy sędzia, penitencjarny ma możliwość orzec obowiązki dodatkowe. Poniższa tabela przedstawia, jakie fakultatywne obowiązki orzekano.

Tabela 20. Obowiązki fakultatywne

Obowiązki	Liczba	Procent (%)
praca	23	43
przestrzeganie porządku prawnego	20	37
powstrzymanie się od spożywania alkoholu	11	20
zachowywanie zasad współżycia społecznego	3	5
dokładanie się do utrzymania nieruchomości	2	4
wywiązywanie się z obowiązku alimentacyjnego	2	4
podjęcie terapii odwykowej	1	2
powstrzymanie się od przebywania w środowisku kryminogennym	1	2
naprawienie szkody	1	2
podjęcie terapii psychiatrycznej	1	2
brak dodatkowych obowiązków	13	24

Zdecydowanie najczęstszymi dodatkowymi obowiązkami były te związane z wykonywaniem pracy – w 43% postanowień. Jeżeli sprawca miał pracę, to sąd nakazywał ją kontynuować, a w przypadku skazanych bezrobotnych – polecał szukanie pracy. Czasami zobowiązywał do wykonywania konkretnej pracy, jak w przypadku jednej skazanej, która miała szyć w domu. Dość często nakazywano ogólnie przestrzegać porządku prawnego, co znalazło się w 37% wszystkich postanowień. Nad wyraz częstym obowiązkiem, który występował w aż co piątej sprawie, był nakaz powstrzymywania się od spożywania napojów alkoholowych. Z racji na fakultatywność orzekania dodatkowych obowiązków, w prawie co czwartej sprawie nie znalazł się żaden z ich katalogu. Należy także zauważyć, że rodzaj orzekanych obowiązków dodatkowych zależał od sędziego, który decydował o zastosowaniu dozoru. Sędzia oznaczony wcześniej jako S1 nakładał zróżnicowane obowiązki – dziesięć z jedenastu występujących. Jeden sędzia (S2) w sześciu na siedem sprawach nie nakładał

ich w ogóle. Sędzia S3 orzekał tylko dwa obowiązki – w 87% przypadków nakazywał przestrzegać porządku prawnego, a w 73% spraw zobowiązywał skazanego do zachowania/podjęcia pracy. Sędzia oznaczony jako S4 zawsze orzekał co najmniej dwa obowiązki. U sędziego S5 przeważał obowiązek przestrzegania porządku prawnego – znalazł się on w co trzecim postanowieniu.

2.4. Odmowa udzielenia zgody na elektroniczne dozorowanie

Negatywne rozstrzygnięcie w przedmiocie wniosku o wdrożenie systemu dozoru elektronicznego do orzeczonej kary pozbawienia wolności stanowiło trzecią co do wielkości grupę wśród badanych postanowień. Wnioski, które zostały zarejestrowane w badanym okresie, w 45 przypadkach skutkowały odmówieniem wydania zgody na zastosowanie systemu. W badanej grupie znalazło się 39 postanowień o nieudzieleniu zgody na „areszt domowy”. Zbadano więc 87% postanowień, które zakończyły się w ten sposób.

Tabela 21. Płeć osób, którym odmówiono udzielenia zgody

Płeć	Liczba	Procent (%)
kobiety	2	5
mężczyźni	37	95
ogółem	39	100

Jeżeli chodzi o płeć skazanych, którym odmówiono udzielenia zgody, to zdecydowana większość takich postanowień dotyczyła mężczyzn. Należy zauważyć, że jak już sąd merytorycznie odnosił się do wniosku, to w przypadku kobiet jedynie w 20% spraw odmówił takiej zgody; w przypadku mężczyzn odsetek ten wynosił już 44%.

Kolejny czynnik, który należy rozważyć, to wiek osób, których dotyczył wniosek o wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. W przypadku nieudzielenia zgody wieku nie udało się ustalić aż w 24 sprawach, co stanowi 51%. Ponad połowa odmów w sprawach, których udało się ustalić wiek, dotyczyła sprawców młodych (do 30. roku życia) – nieco ponad 50%.

Jeżeli chodzi o czyny, stanowiące podstawę orzeczenia, którego dotyczył wniosek, to nie wpisywano kwalifikacji do 46% odmownych postanowień. Te, w których jednak wpisano typ czynu zabronionego, przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22. Nieudzielenie dozoru a rodzaj przestępstwa stanowiącego podstawę wniosku

Przestępstwo		Liczba
Kwalifikacja	Nazwa zwyczajowa	
278 § 1 k.k.	kradzież	3
178a § 2 k.k.	prowadzenie pojazdu niemechanicznego pod wpływem alkoholu	2
244 k.k.	niestosowanie się do środków karnych	2
286 § 1 k.k.	oszustwo	2
276 § 1 k.k.	niszczenie dokumentów	2
178a § 1 k.k.	prowadzenie pojazdu mechanicznego pod wpływem alkoholu	2
284 § 2 k.k.	przywłaszczenie powierzonej rzeczy	1
178a § 4 k.k.	prowadzenie pojazdu mechanicznego pod wpływem alkoholu (redycywa)	1
226 § 1 k.k.	znieważenie funkcjonariusza publicznego	1
190 § 1 k.k.	groźba karalna	1
267 § 1 k.k.	nielegalny dostęp do informacji	1
271 § 1 k.k.	poświadczenie nieprawdy przez funkcjonariusza	1
209 § 1 k.k.	niealimentacja	1
291 § 1 k.k.	paserstwo umyślne	1
233 § 1 k.k.	składanie fałszywych zeznań	1
58 ust. 1 u.p.n.	udzielanie środków odurzających	1
ogółem		48

Wśród grupy osób, które nie zostały objęte dozorem elektronicznym z powodu nieudzielenia zgody znalazło się 16 różnych typów czynów zabronionych. Najwięcej, po 10% zgód dotyczyło jazdy pod wpływem alkoholu (art. 178a § 1 k.k.) oraz oszustwa (art. 286 § 1 k.k.). Jeżeli wziąć pod uwagę dobro prawne, które zostało naruszone przez owe przestępstwa, to największą liczbę stanowią typy czynów zabronionych przeciwko mieniu – 28%. Inne rodzaje przestępstw, które uzyskały wynik powyżej 5% to przestępstwo niealimentacji (art. 209 § 1 k.k.), znęcania się (art. 207 § 1 k.k.) oraz posiadanie środków odurzających (art. 62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii).

Warto się przyjrzeć od jakiego podmiotu pochodziły wnioski nieuwzględnione. Również w tej grupie pochodziły od skazanych, obrońców i dyrektorów jednostek penitencjarnych.

Tabela 23. Wnioski nieuwzględnione w zależności od podmiotu składającego

Podmiot	Liczba	Procent (%)	Skuteczność w zależności od podmiotu
skazany	25	64	18% z 138 wniosków
obrońca	11	28	29% z 38 wniosków
dyrektor zakładu karnego	3	7	18% z 17 wniosków
ogółem	39	100	–

Najwięcej wniosków, które zakończyły się nieudzieleniem zgody na zastosowanie systemu dozoru elektronicznego pochodziło od samych skazanych – ponad 60%. Jeżeli chodzi o wnioski złożone przez obrońców, to stanowiły mniej niż 30%. Los wniosków złożonych przez skazanych, które zostały rozpatrzone merytorycznie i zapadła negatywna decyzja, podzieliło 18% wszystkich wniosków składanych przez ten podmiot. Spośród wniosków składanych przez obrońców 29% zostało ocenionych negatywnie. Należy jednak pamiętać, że w przypadku skazanych wnioski w dużej mierze nie spełniały wymagań do merytorycznej oceny i zostawały pozostawiane bez rozpoznania na wcześniejszym etapie postępowania, albo postępowanie było z różnych względów umarzone.

Przyjrzyjmy się, jak rozkładały się proporcje jeżeli chodzi o to, czy wniosek był składany „z wolności” czy już po osadzeniu w zakładzie karnym.

Tabela 24. Nieskuteczność wniosków w zależności od miejsca ich składania

Podmiot	Liczba	Procent (%)
zakład karny	31	72
wolność	23	28
ogółem	39	100

Zdecydowana większość nieskutecznych wniosków pochodziła od skazanych przebywających w zakładach karnych. Biorąc pod uwagę wnioski rozpatrywane merytorycznie, to w 47% przypadków odmawiano skazanym,

składającym wnioski w warunkach osadzenia, zaś w przypadku wniosków „wolnościowych” współczynnik wynosił nieco mniej niż jedna trzecia. Łatwiej więc było uzyskać zgodę na elektroniczne dozоровanie składając wnioski przed rozpoczęciem wykonywania kary.

Co do długości kary, to – w przeciwieństwie do decyzji pozytywnych w przypadku wniosków składanych z zakładu karnego – nie przeliczano pozostałej do wykonania kary, a w postanowieniu wpisywano (nie zawsze – nie ma informacji w dziewięciu postanowieniach) karę orzeczoną, dlatego w poniższej tabeli znajduje się jedynie ta informacja.

Tabela 25. Długość kar wykonywanych w ramach dozoru elektronicznego w przypadku wniosków składanych „z wolności”

Kara	Liczba	Procent (%)
poniżej 3 miesięcy	0	0
od 3 do 6 miesięcy	2	7
od 6 do 12 miesięcy (włącznie)	28	93
ogółem	30	100

Zdecydowana większość odmów dotyczyła kar, które były równe lub wyższe niż sześć miesięcy. Wśród tej grupy trzynaście kar orzeczonych miało wymiar taki jak górna granica, powyżej której dozór elektroniczny jest niedopuszczalny, czyli dwanaście miesięcy. Taki wymiar kary stanowił podstawę w 43% wniosków.

Warto też zwrócić uwagę na czas oczekiwania na odmowną decyzję, wprawdzie z perspektywy skazanego i tak nic by to nie zmieniło, ale z pewnością zbyt długie czekanie nie wpływa pozytywnie na budowanie zaufania do instytucji państwowych. Niestety tylko w dziesięciu postanowieniach wskazano datę wniosku, dzięki której można było określić czas trwania postępowania.

Tabela 26. Okres oczekiwania na negatywną decyzję

Liczba dni	Liczba	Procent (%)
14 dni i mniej	0	0
od 15 do 29 dni	0	0
od 30 do 59 dni	7	70

Tabela 26 cd.

od 60 dni do 89 dni	2	20
90 dni i więcej	1	10
ogółem	10	100

Wszystkie z negatywnych decyzji zapadły z naruszeniem ustawowego terminu. Zdecydowana większość zapadła w ciągu drugiego miesiąca od złożenia wniosku. Najdłuższe postępowanie trwało aż 155 dni, czyli decyzja zapadła w ciągu 6 miesiąca od złożenia wniosku. Należy uznać, że postępowania te trwają zdecydowanie za długo.

Warto się przyjrzeć, jakie powody decyzji odmownych znalazły się w postanowieniach. Wpis taki znalazł się w każdym postanowieniu o odmowie udzielenia zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. W niektórych sprawach pojawiało się kilka powodów nieuwzględnienia wniosku.

Tabela 27. Powody nieuwzględnienia wniosku

Uzasadnienie odmownej decyzji	Liczba	Procent (%)
wielokrotna karalność	21	54
„odwieszenie” kary	5	13
doprowadzenie do zakładu karnego	4	10
ukrywanie się przed zakładem karnym	3	8
konieczność resocjalizacji w warunkach zakładu karnego	2	5
niewyróżnianie się niczym specjalnym	2	5
przeciętne zachowanie w zakładzie karnym	1	3
niepłacenie czynszu	1	3
brak zaangażowania w resocjalizację	1	3
brak warunków technicznych (brak prądu)	1	3
brak chęci podjęcia kontynuowania pracy ze względu na duże składki na ZUS	1	3
uprawianie sportu	1	3
oglądanie TV i skupianie się na własnych potrzebach	1	3

Tabela 27 cd.

przygotowanie do uprowadzenia dziecka	1	3
niekorzystanie z przepustek	1	3
uchylanie się od dozoru	1	3
niewyrażenie zgody na programowe oddziaływanie	1	3
zbyt mała liczba nagród	1	3
niełożenie na rodzinę	1	3

Należy zauważyć, że w uzasadnieniu negatywnej decyzji podawano różne powody. Najczęściej, bo w ponad połowie przypadków, wskazywano na wielokrotną karalność jako powód wykluczający wyrażenie zgody. Dość często wskazywano, że kara zarządzona do wykonania (a wcześniej zawieszona) dyskwalifikuje potencjalnego dozorowanego elektronicznie. Wskazywano też, że konieczność doprowadzenia skazanego do zakładu karnego nie rokuje dobrze, co do wywiązywania się z obowiązków dozoru elektronicznego, tak też było w przypadku ukrywania się przed rozpoczęciem wykonywania kary w jednostce penitencjarnej. Wskazane powyżej powody wydają się racjonalne, jednak nie o wszystkich motywach uzasadnienia można tak powiedzieć. Wskazywano, że powodem uniemożliwiającym przychylenie się do wniosku jest m.in. niekorzystanie z przepustek, „przeciętne zachowanie w zakładzie karnym”, „niewyróżnianie się niczym specjalnym”. Zupełnie kuriozalnymi powodami były zarzuty „uprawiania sportu”, „oglądania TV i skupiania się na własnych potrzebach” czy „uzyskanie tylko jednej nagrody”. Wydaje się, że takie motywacje nie powinny znajdować odzwierciedlenia w postanowieniach, a jeżeli rzeczywiście niewskazane było zastosowanie systemu dozoru elektronicznego do tych konkretnych osób, to należało się skupić na prawnie relewantnych okolicznościach.

2.5. Umorzenie postępowania w przedmiocie wniosku

Wśród różnego rodzaju decyzji ostatecznych, które znalazły się w badanej próbie, decyzje o umorzeniu postępowania stanowiły drugą co do wielkości grupę – 22% wszystkich zbadanych spraw. Jednak biorąc pod uwagę, że w badanym okresie wydano łącznie 43 postanowienia o umorzeniu postępowania, i że w badanej grupie znalazło się 41 takich postanowić, czyni to tę grupę najdokładniej zbadaną.

Podział postanowień o umorzeniu postępowania w zależności od płci potencjalnych beneficjentów systemu przedstawia poniżej tabela.

Tabela 28. Płeć osób, których wnioski umorzono w postępowaniu

Płeć	Liczba	Procent (%)
kobiety	10	24
mężczyźni	31	76
ogółem	41	100

Rozkład umorzeń ze względu na płeć skazanych, w stosunku do których miał być zastosowany dozór elektroniczny, przedstawia się podobnie jak w całej grupie, jednak kilka punktów procentowych więcej umorzeń dotyczy kobiet – wzrost z 16 do 24%.

Kolejny przedstawiany czynnik, to wiek osób, których dotyczyły wnioski o wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Nie wskazano wieku w osiemnastu postanowieniach. W przypadku umorzenia postępowania przedziały wiekowe przedstawia poniższa tabela.

Tabela 29. Wiek osób, którym wyrażono zgodę na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego

Przedział wiekowy	Liczba	Procent (%)
poniżej 20 lat	0	0
od 20 do 30 lat	8	35
od 30 do 40 lat	9	39
od 40 do 50 lat	9	39
od 50 do 60 lat	0	0
powyżej 60 lat	0	0
ogółem	23	100

Biorąc pod uwagę ten rodzaj rozstrzygnięcia również należy stwierdzić, że w przeciwieństwie do wcześniejszych decyzji tym razem najliczniejszą grupą nie stanowili ludzie drugiej kategorii wiekowej (do 30. roku życia). Prawie 80% umorzeń dotyczyło skazanych w wieku od 30 do 50 lat.

W postanowieniach o umorzeniu postępowania regułą jest brak wskazania, jakie przestępstwo stanowi podstawę orzeczenia, którego dotyczy wnioski o udzielenie zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Kwalifikację prawną czynu wskazano tylko w trzech postanowieniach, co stanowi zaledwie 7% takich decyzji. Były

to przestępstwa przeciwko mieniu (kradzież z art. 278 § 1 k.k. i oszustwo z art. 286 § 1 k.k.) oraz przestępstwo prowadzenia pojazdu mechanicznego pod wpływem alkoholu (art. 178a § 1 k.k.).

Warto sprawdzić, od jakich podmiotów pochodziły wnioski, i w przedmiocie których następnie umorzono postępowanie. Podobnie jak w całej badanej grupie, także i w tym przypadku znajdują się wnioski składane przez skazanych, obrońców i dyrektorów jednostek penitencjarnych.

Tabela 30. Umorzenie postępowania w zależności od podmiotu składającego wniosek

Podmiot	Liczba	Procent (%)	Skuteczność w zależności od podmiotu
skazany	33	80	24% z 138 wniosków
obrońca	5	12	13% z 38 wniosków
dyrektor zakładu karnego	3	7	18% z 17 wniosków
ogółem	41	100	–

Najwięcej wniosków, co do których postępowanie umorzono, pochodziło od samych skazanych – 80%. Wnioski złożone przez obrońców stanowiły 12% tej grupy. Biorąc pod uwagę wszystkie wnioski składane przez wyszczególnione podmioty, należałoby zauważyć, że tylko 13% wniosków złożonych przez obrońców skutkowało umorzeniem postępowania (18% wniosków dyrektorów jednostek penitencjarnych).

Należy się przyjrzeć, jak rozkładały się proporcje jeżeli chodzi o to czy wniosek był składany przed rozpoczęciem wykonywania kary pozbawienia wolności, czy już po osadzeniu w jednostce penitencjarnej.

Tabela 31. Skuteczność wniosków w zależności od miejsca składania tego wniosku

Podmiot	Liczba	Procent (%)
zakład karny	24	58
wolność	17	42
ogółem	41	100

Większość wniosków, które skutkowały w konsekwencji wydaniem postanowienia o umorzeniu postępowania pochodziła od skazanych przebywających w zakładach karnych.

W tym miejscu należy wskazać jak długich kar dotyczyły wnioski, które uruchomiły postępowania następnie umorzone. Długości orzeczonej kary nie wskazano w czternastu postanowieniach.

Tabela 32. Umorzenie postępowania a długość kar stanowiących podstawę wniosku

Kara	Liczba	Procent (%)
od 3 do 6 miesięcy	1	4
od 6 do 12 miesięcy (włącznie)	17	63
powyżej 12 miesięcy	9	33
ogółem	27	100

Równo jedna trzecia spraw, w których wydano postanowienie o umorzenie postępowania, dotyczyła kar dłuższych niż dwanaście miesięcy pozbawienia wolności; nie może to jednak dziwić, ponieważ długość kary jest podstawowym kryterium formalnym, które się bada wydając decyzję, i w przypadku wykroczenia poza ramy ustawowe należy takie postępowanie umorzyć.

Należałoby się przyjrzeć jak długo skazani musieli czekać na decyzję u umorzeniu postępowania. Informacje w tym zakresie przedstawia poniższa tabela. Udało się to ustalić w 32 sprawach.

Tabela 33. Okres oczekiwania na decyzję o umorzeniu postępowania

Liczba dni	Liczba	Procent (%)
14 dni i mniej	3	9
od 15 do 29 dni	1	3
od 30 do 59 dni	12	37
od 60 dni do 89 dni	5	16
90 dni i więcej	11	34
ogółem	32	100

W trzech przypadkach sprawa została rozstrzygnięta w terminie określonym przez ustawę – stanowiło to jednak niestety tylko 9% spraw. Największa liczba spraw została rozpatrzona w drugim miesiącu od złożenia

wniosku, czyli odpowiada to ogólnym tendencjom w całej badanej grupie. Alarmujące jest jednak to, że więcej niż co trzecia sprawa jest załatwiana w terminie dłuższym niż 90 dni; aż siedem spraw zostało rozstrzygniętych w terminie studniowym i dłuższym. Najdłuższe oczekiwanie na umorzenie postępowania wynosiło 193 dni.

Każde postanowienie o umorzeniu postępowania w sprawie wniosku o udzielenie zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego wskazywało na uzasadnienie takiej decyzji. Przyczyny umorzenia przedstawia poniższa tabela.

Tabela 34. Przyczyny umorzenia postępowania w przedmiocie wniosku o zastosowanie dozoru elektronicznego

Przyczyny	Liczba	Procent (%)
cofnięcie wniosku	13	32
zbyt długa kara	11	27
warunkowe zwolnienie z reszty kary	9	22
nieprawomocność postanowienia o wykonaniu kary	3	7
brak warunków technicznych	3	7
toczy się inne postępowanie w sprawie	1	2
wykonanie kary	1	2
ogółem	41	100

W co trzeciej sprawie cofnięto wniosek, jednak nie podano motywów takiej decyzji skazanego. Drugą co do wielkości grupę przyczyn stanowiły zbyt długie kary. Stosunkowo często, bo w 22% spraw, przyczyną umorzenia postępowania było wcześniejsze warunkowe przedterminowe zwolnienie skazanego z odbywania reszty kary. W trzech przypadkach wnioski wpływały zbyt wcześnie – jeszcze przed uprawomocnieniem się postanowień o wykonaniu kary. Podejmując decyzję o umorzeniu postępowania wskazywano też na kwestie techniczne; w jednym z takich postanowień podano na czym one polegały. W sprawie tej skazany miał zbyt dużą odległość do toalety – ponad 25 metrów. W tej samej sprawie również był problem z właściwym sygnałem GPRS/GSM. Powodem umorzenia, który obrazuje wcześniejsze uwagi co do terminowości załatwiania spraw jest wykonanie kary w czasie procedowania w tym zakresie – decyzja zapadła po 106 dniach.

2.6. Zarządzenie o uznaniu wniosku za bezskuteczny oraz o pozostawieniu go bez rozpoznania

W badanej grupie znalazło się 48 zarządzeń o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania lub uznaniu go za bezskuteczny. W tabeli nr 1 pod nazwą „pozostawienie bez rozpoznania” kryją się oba rodzaje zarządzeń. W badanym okresie wydano 55 takich zarządzeń, tak więc te, które przebadano, stanowią 87%. Zarządzenia w porównaniu z postanowieniami zawierają zdecydowanie mniej informacji, w żadnym z postanowień nie wskazano wieku oraz rodzaju przestępstwa, za które kara ma być poddana

Podział zarządzeń w zależności od płci skazanych, których dotyczył wniosek o zastosowaniu systemu dozoru elektronicznego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 35. Płeć osób, wobec których wydano omawiane zarządzenia

Płeć	Liczba	Procent (%)
kobiety	9	19
mężczyźni	39	81
ogółem	48	100

Rozkład ten w zasadzie odpowiada temu, który dotyczył całej grupy. W przypadku kobiet wzrósł o trzy punkty procentowe z 16%.

Jeżeli chodzi o podmioty, które składały wnioski w sprawach, w których następnie wydano omawiane zarządzenia, to należy wskazać, że w tej grupie również znajdują się wnioski składane przez skazanych, obrońców i dyrektorów jednostek penitencjarnych.

Tabela 36. Umożnienie postępowania w zależności od podmiotu składającego wniosek

Podmiot	Liczba	Procent (%)	Skuteczność w zależności od podmiotu
skazany	41	85	29% z 138 wniosków
obrońca	4	8	10% z 38 wniosków
dyrektor zakładu karnego	3	6	18% z 17 wniosków
ogółem	48	100	–

Najwięcej wniosków, w stosunku do których wydano przedmiotowe zarządzenia, zostało złożonych przez skazanych – 85%. Wnioski złożone przez obrońców stanowiły 8% tej grupy. Patrząc z perspektywy wszystkich wniosków składanych przez poszczególne podmioty, należałoby wskazać, że tylko co dziesiąty wniosek obrońcy skutkował wydaniem zarządzenia o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania lub uznaniu go za bezskuteczny.

Należy się przyjrzeć, skąd pochodziły wnioski o wyrażenie zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

Tabela 37. Wydanie zarządzenia a pochodzenie wniosku

Podmiot	Liczba	Procent (%)
zakład karny	40	83
wolność	8	17
ogółem	48	100

Zdecydowana większość wniosków, które skutkowały w konsekwencji wydaniem zarządzenia, pochodziła od skazanych przebywających w zakładach karnych.

Jeżeli chodzi o długość kar, które miały być poddane dozorowi elektronicznemu, to należy wskazać, że wszystkie zarządzenia, w których wskazano długość kary (18 z 48), dotyczyły tych z przedziału od sześciu do dwunastu miesięcy.

Także w przypadku zarządzeń należy sprawdzić jak długo trwało postępowanie w przedmiocie wniosku. Nie udało się tego ustalić w dziewięciu sprawach.

Tabela 38. Okres oczekiwania na wydanie zarządzenia

Liczba dni	Liczba	Procent (%)
14 dni i mniej	1	3
od 15 do 29 dni	1	3
od 30 do 59 dni	20	51
od 60 dni do 89 dni	15	38
90 dni i więcej	3	8
ogółem	39	100

Tylko w jednej sprawie zakończono sprawę wydając zarządzenie w ustawowym terminie. Ponad połowa wniosków musiała czekać do drugiego miesiąca na takie rozstrzygnięcie. W trzech przypadkach sprawa została rozstrzygnięta w terminie dłuższym niż 90 dni.

W zarządzeniach wskazywano, co zdecydowało o pozostawieniu wniosku bez rozpoznania albo uznaniu go za bezskuteczny.

Tabela 39. Przyczyny uznania wniosku za bezskuteczny lub pozostawienia go bez rozpoznania

Przyczyny	Liczba	Procent (%)
brak zgód dorosłych domowników	25	52
brak warunków technicznych	17	35
nieuzupełnienie braków formalnych	6	12
ogółem	48	100

W połowie spraw nie dołączono lub nie uzyskano zgód dorosłych domowników na zainstalowanie systemu. W 35% spraw wskazano na brak warunków technicznych – jest to dość duża liczba. Nie wskazywano jakiego rodzaju problemy techniczne uniemożliwiają działanie systemu. W jednej sprawie podano tylko, że skazany miał zbyt dużą odległość do toalety – ponad 10 metrów.

III. Podsumowanie

Badanie, które stało się podstawą niniejszego artykułu, dotyczyło jedynie jednego okręgu i to w dodatku spraw, które zostały zarejestrowane do końca 2011 r. Wydaje się jednak, że także na podstawie takich badań można wysnuć wnioski o generalnym charakterze, mogące pomóc opisać funkcjonowanie przepisów przedmiotowej ustawy w praktyce i wskazać na niektóre przyczyny niezrealizowania celów, towarzyszących początkom wdrażania systemu do naszego porządku prawnego.

Pierwsza uwaga odnosi się jednak do kwestii technicznych związanych z orzekaniem. Ze względów badawczych dobrze byłoby, aby w całej Polsce wypracowano jeden wzór postanowień i zarządzeń, który zawierałby wszystkie informacje pomocne w dokonywaniu analiz. Obecnie, nawet w ramach tego samego sądu, orzeczenia wydawane przez różnych sędziów różnią się zasadniczo budową, co przeszkadza w przeprowadzeniu kompleksowych badań.

Dozór elektroniczny pomyślany był jako alternatywa dla krótkoterminowych kar pozbawienia wolności. Dotyczy kar nie dłuższych niż jeden rok. Z uwagi na ten aspekt dozoru elektronicznego konieczne jest wypracowanie mechanizmów, które w sposób błyskawiczny pozwolą na wydanie decyzji w przedmiocie wniosku o udzielenie zgody na wykonywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego. Ustawodawca nad wyraz optymistycznie wskazał, że wniosek powinien być rozpatrzony w terminie czternastu dni. Termin odnosi się do sądu, ma więc charakter instrukcyjny, z przekroczeniem którego nie wiążą się żadne konsekwencje procesowe. Jednak termin ten jest wyraźnie wskazany w ustawie i należy dążyć do jego zachowania. Nie ma racji bytu system, w którym na decyzję czeka się miesiącami, czasami dłużej niż trwa sama kara.

Kolejnym problemem związanym z funkcjonowaniem dozoru jest fakt, że większość wniosków składanych jest z warunków osadzenia. Może to świadczyć o niedostatecznym poinformowaniu skazanych o możliwości skorzystania z systemu. Należy dążyć, aby wszystkie osoby, które formalnie kwalifikują się do jego wdrożenia (ze względu na wymiar orzeczonej kary) uzyskały wcześniej o tym stosowną informację. Można wprowadzić obowiązek informowania przez sąd orzekający o dozorze elektronicznym wszystkich potencjalnych beneficjentów.

Martwi olbrzymia liczba wniosków pozostawionych bez rozpoznania lub bezskutecznych. Duża część takich decyzji wynikała ze złożenia niekompletnego wniosku. Szczególnie często takie decyzje zapadały w przypadku wniosków składanych przez skazanych. Taki stan rzeczy może świadczyć o niedostatecznym zrozumieniu przepisów ustawy i wagi poszczególnych jej zapisów. Fakt złożenia niekompletnych wniosków przez podmioty profesjonalne (obrońców i dyrektorów jednostek penitencjarnych) może wskazywać na zbyt zawiłe przepisy. Rozwiązaniem tego problemu mogłoby być wprowadzenie obowiązku składania wniosku na formularzu, który zawierałby informacje o polach koniecznych do wypełnienia.

Problem dużej nieskuteczności wniosków składanych przez skazanych może zostać rozwiązany również za pomocą wprowadzenia możliwości uzyskania bezpłatnej pomocy obrońcy do sporządzenia i wniesienia tego typu wniosku. Kwestie finansowe przemawiają za takim rozwiązaniem, bowiem miesięczne utrzymanie jednego więźnia kosztuje 2600 zł, natomiast koszt funkcjonowania dozoru elektronicznego to obciążenie dla budżetu państwa w wysokości 564 zł³⁸. Pod tym względem, każdy miesiąc elektronicznego

---

³⁸ *Prawnicy..., op. cit.*

dozorowania generuje oszczędności w wysokości ponad 2000 zł. Z tego względu objęcie jak największej liczby skazanych dozorem leży w interesie państwa. Darmowa pomoc z urzędu dla wszystkich chętnych może więc nie tylko zwiększyć liczbę skutecznych wniosków, ale także paradoksalnie przyczynić się do znacznych oszczędności.

Nie odnotowano wniosków, które złożone zostały przez prokuratora czy też sądowego kuratora zawodowego. Podmioty te, zgodnie z ustawą, mają prawo do ich złożenia. Należy więc rozpropagować wśród nich taką możliwość, co przyczynić się może do większej liczby orzekanych dozorów.

Dość duża liczba spraw kończyła się po etapie sprawdzania możliwości technicznych zastosowania systemu. Martwi tak znaczna wielkość, bowiem ze względu na konstytucyjną zasadę równego traktowania ważne jest, aby każdy z potencjalnych użytkowników systemu miał równą szansę dostępu do systemu. Wprawdzie nie wskazywano w zdecydowanej większości takich spraw, jakiego typu powody zadecydowały o takim stwierdzeniu, jeżeli jednak brak jest wystarczającego sygnału GPRS/GSM (co także odnotowano) to należy podjąć wszelkie starania aby zasięg systemu obejmował rzeczywiście teren całego kraju. Należy także wypracować możliwość skorzystania z elektronicznego dozoru skazanych, którzy mieszkają w miejscach bezpośrednio niewyposażonych w toaletę. Nie zależy to bowiem bezpośrednio od skazanego i nie powinno wpływać na treść decyzji w przedmiocie wniosku.

Część postępowań została zakończona z uwagi na cofnięcie wniosku. Może to świadczyć o niedostatecznej atrakcyjności systemu. Wskazuje się obecnie w doktrynie na konieczność zastosowania także wobec wykonujących karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego możliwości ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Nowe rozwiązanie może podnieść atrakcyjność systemu wobec tych skazanych, którzy rezygnują ze składania wniosku z tego względu, że im się to po prostu nie opłaca³⁹. O tym, że za cofnięciem wniosku może stać „nieopłacalność” skorzystania z systemu świadczy fakt, że kilka postępowań zostało umorzonych ze względu na wcześniejsze orzeczenie warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbywania reszty kary pozbawienia wolności.

Wydaje się, że nie do rozwiązania jest problem, gdy to osoba sędzięgo wpływa na ponadprzeciętne nieudzielanie zgody na wykonywanie kary w systemie. Można jedynie uczułać i informować sędziów o korzyściach płynących z zastosowania dozoru elektronicznego i to zarówno dla syste-

---

³⁹ A. Krzyżanowska, *op. cit.*

mu penitencjarnego, jak i dla skazanego, który może uniknąć negatywnych skutków związanych z osadzeniem w zakładzie karnym.

Wszystkie powyższe postulaty mogą wpłynąć na szersze wykorzystanie systemu i osiągnięcie wcześniej planowanych wyników. Postulaty mają różny charakter, wynika to jednak z różnorodności napotkanych problemów. Wydaje się, że dozór elektroniczny może choć w części spełnić pokładane w nim nadzieje, konieczne jest jednak ciągłe jego doskonalenie i reagowanie na występujące problemy. Łatwiej jest reagować i wprowadzać zmiany, gdy dotyczy to odrębnej ustawy, która ma charakter eksperymentalny. Należy dokonać więc wszelkich starań, aby wszystkie istotne problemy z jego funkcjonowaniem zostały rozwiązane przed czasem kiedy ustawa przestanie obowiązywać, tak aby późniejsza ewentualna nowelizacja kodeksów zawierała już ostatecznie dopracowaną instytucję, zdolną do funkcjonowania przez dłuższy czas bez konieczności ciągłych nowelizacji.